

BEWAARPLAATS

ARCHIEF/COLLECTIE

INV./CAT.NR.

FOTONEGATIEF
PLAATS EN NR.

AFGIETSEL
PLAATS EN NR.

NR.

RANB

Coll. C.u.U.

3584

26-A3-42

Eigendom
Stichting
BRABANTS HEEM

DATUM: 1532

ZEGEL VAN

schepenen van Licrop

FUNCTIE

RANDSCHRIFT

ZEGELCLAUSULE

VOORSTELLING

MATERIAAL

KLEUR

VORM

MAAT

STAAT

BEVESTIGING

CONTRAZEG

*Lierop
'n beeld
van een dorp*

Onder redactie van:

Toine Maas

Uitgegeven ter gelegenheid van het negentigjarig bestaan van de Coöperatieve Rabobank BA
gevestigd te Lierop.

Van schependomszegel naar gemeentewapen

Lierop

R.J. Jansen

Overeenkomsten en officiële verklaringen die op schrift waren gesteld, werden in de middeleeuwen veelal voorzien van een zegel. Met dergelijke ken- en waarmerken werden documenten bekrachtigd zodat een ieder overtuigd kon zijn van de echtheid van de inhoud. Ook diende het zegel als waarborg voor de houder van het document. Met het aanbrengen van een zegel onderstreepte de eigenaar van dit waarmerk dat de in het document opgenomen verklaringen of overeenkomsten zouden worden nageleefd. Als zodanig verving het zegel de handtekening of zette deze extra rechtskracht bij.

Dit was vooral van belang toen in de loop der eeuwen steeds meer zaken op schrift gesteld werden.

De afbeelding die op een zegel stond, was herkenbaar. In de middeleeuwen toen het analfabetisme een nog veel voorkomend verschijnsel was, kon dankzij het zegel iedereen vaststellen of het document rechtsgeldigheid had. Het zegel hoorde dus als het ware thuis in de wereld van de primitieve bureaucratie. In de zestiende en zeventiende eeuw nam het gebruik van het zegel vooral in het particuliere rechtsverkeer af. Omdat de kennis van het lezen en schrijven toenam, gebruikte men meer en meer de handtekening om de inhoud van een document te bekrachtigen.

De oudste dorpszegels waren rond van vorm. Met een mal kon een afdruk worden gemaakt in was zodat er een afbeelding in reliëf ontstond. Naast een zegel dat uit groene of rode was bestond, kende men in de middeleeuwen ook het wapen. Hiermee wordt een gekleurd, blijvend kenteken bedoeld, voorgesteld in de vorm van een schild. In de Meierij van 's-Hertogenbosch kwamen vaak dorpszegels voor waarop naast de patroonheilige, één of meer schilden waren afgebeeld. Op een dergelijk dorpszegel, ook wel wapenzegel genoemd, stond altijd het wapenschild van de landsheer of van de lokale heer afgebeeld.

Het dorpszegel

In kleinere plaatsen, zoals Lierop, gebruikten de zeven schepenen een gezamenlijk schependomszegel. Ondanks het feit dat heerlijkheden wel eens werden verkocht, bleven schependomszegels soms eeuwen achtereen gehandhaafd. Zo kende ook Lierop dat tot ongeveer 1600 een heerlijkheid was, heren uit verschillende geslachten. De familie De Roovere waarvan nakomelingen zich later vermoedelijk Van Lierop zijn gaan noemen, en de families Van Stakenborch, De Blasere en Van Grevenbroeck waren allen voor korte of langere tijd eigenaar van de heerlijkheid Lierop.

In het archief van de voormalige gemeente Lierop werden helaas geen afdrukken van dorpszegels aangetroffen. Er moest dus elders worden gezocht. Het was dan ook zeer bijzonder dat in een verzameling charters, aanwezig in het archief van de gemeente Deurne, een fragment van het oude schependomszegel van Lierop werd aangetroffen. Het is een aanhangend zegel in groene was dat door de toenmalige schepenen Jan van den Berckvenne, Willem Verduynenbraken, Thonis Huben, Henrick Snoex, Jan Colen, Bruysten van den Eynde en Daniël Berckers werd gebruikt. In de akte bekrachtigden deze schepenen een afstand van rechten door de erfgenamen van Henrick Bakermans van onder meer een huis en erf aan de "Gruenstraet" te Lierop, ten behoeve van Jan en Thielen, kinderen van genoemde Henrick. Dit deden zij op 7 december 1505. Letterlijk staat er: "Gezegelt metten gemeynen zegel ons scependoms van Lierop in 't jair ons heren duy-sent vijfhondert ende vijfve seven dage in decembri." De diameter van het zegel bedraagt 33 mm, de grootte van het charter 20 bij 12½ cm. Op de rechterzijde van het zegel ontbreekt ieder reliëf. Ook het randschrift valt niet te ontcijferen maar zal gezien ervaringen met andere schependomszegels waarschijnlijk hebben geluid: "sigillum scabinorum de Lierop." Uit de nog aanwezige

in 1527 van de Broederschap "ter eeren Godts en loff Sijnder ghebenedijde Moeder en Maghet Maria" door het Gilde van Onze Lieve Vrouw der Zeven Weeën. Bovendien bestond er een band met de abdij van de Heilige Maria te Floreffe. Verder is uit zestiende eeuwse gegevens bekend dat de altaren in de kerk te Lierop en in de kapel te Hersel toegewijd waren aan de H. Maagd. En was in 1444 niet de eerste rector van de Mariakapel in Ommel, Martinus de Meer, uit Lierop afkomstig?

De wereldlijke voorstelling

Hendrik I, hertog van Brabant van 1190 tot 1235, nam de leeuw als wapen aan. Jan II, hertog van 1294 tot 1312, heeft zijn wapen gevierendeeld met dat van het hertogdom Limburg waarop de Brabantse hertogen sedert 1288 aanspraak maakten. De hertogen van Brabant genoten grote populariteit, vermoedelijk wegens het grote belang dat de inwoners hechtten aan de uitgifte van de gemene gronden. Dit feit vond in Lierop plaats in 1328 door de toenmalige hertog Jan III (1312-1355). Het wapen van de hertog werd vanaf het midden van de veertiende eeuw in talrijke schependomszegels in Brabant opgenomen. Het huidige provinciewapen herinnert nog aan de hertogelijke leeuw uit de tijd van de opkomst van het hertogdom. Ook in de nog bestaande wapendiploma's van onder meer de gemeenten Aarle-Rixtel, Helvoirt, Oirschot, Someren en Veldhoven vinden we de leeuw terug. Op de schependomszegels werd in het vierleeuwschild de verbondenheid met de hertogen van Brabant tot uitdrukking gebracht. Ook in Lierop, zoals uit het zegel van 1505 blijkt.

Het gemeentewapen

Zoals reeds eerder opgemerkt, verloor het zegel in de loop der eeuwen zijn betekenis. Handtekeningen waren vaak voldoende om de authenticiteit van stukken te waarborgen. Tegen het einde van de achttiende eeuw was het bestaan van een zegel in vroeger tijden zelfs in de vergetelheid geraakt. Deze conclusie kan worden getrokken uit het feit dat Lierop in 1817 een gemeentewapen verkreeg dat geen overeenkomsten bezit met het zegel uit de zestiende eeuw.

Het plaatselijk bestuur onderging in de periode 1794-1815 wijzigingen. Rechtspraak werd bijvoorbeeld een afzonderlijke overheidsfunctie. Tijdens deze periode zegelde de overheid in Lierop met een gekroonde arend met het omschrift "mairie de Lierop, dept des Bouches du Rhin". Dit aldus een schrijven op 18 juli 1868 aan de commissaris van de Koningin op diens verzoek aan te geven welke zegels op dat moment en vroeger in gebruik waren.

voorstelling kan het volgende worden opge- maakt. Op het zegel komt in het midden de H. Maagd Maria voor, vermoedelijk zittend, want alleen het borstbeeld is weergegeven. In de rechterhand draagt zij het Kindje Jezus en in de linkerhand de rijksappel met kruis. Bekend is dat rond 1400 een madonna-achtige weergave van de op een troon gezeten H. Maagd in zwang kwam. De appel in de hand is een teken van verlossing terwijl de kroon de zetel der wijsheid voorstelt. De kroon wil tot uitdrukking brengen dat Maria uiteindelijk zal zegevieren. Links op het zegel, dus aan de rechterzijde van Maria, is nog een gedeelte van de baldakijn zichtbaar. Bovendien zijn twee verticale lijnen herkenbaar, met tussen deze lijnen en Maria een arcering. Het borstbeeld steunt als het ware op een schild waarop vier naar links gewende leeuwen staan.

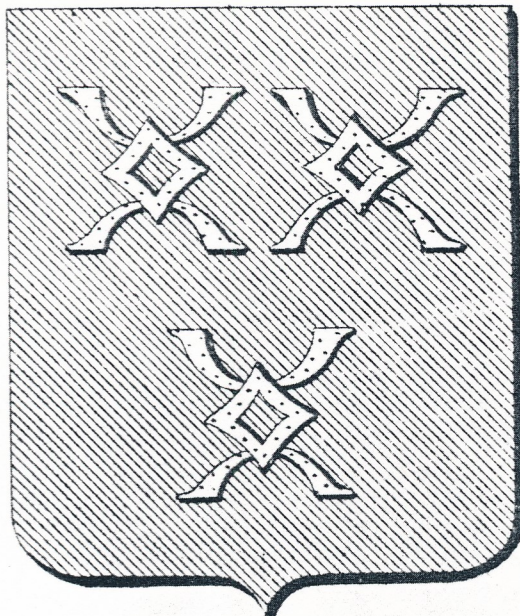
Gezien de mindere speelsheid van de voorstelling moet hier aan een middeleeuws wapenzegel worden gedacht. Met Maria en het schild zijn zowel het religieus als het wereldlijk aspect in dit schependomszegel vertegenwoordigd. Een dergelijke combinatie treft men op vele Brabantse dorpszegels aan, zoals al is opgemerkt.

De geestelijke voorstelling

Oorspronkelijk bestond er op kerkelijk terrein een band tussen Asten en Lierop. Deze duurde tot aan het midden van de zestiende eeuw. Wellicht heeft deze verbondenheid ten grondslag gelegen aan de Mariaverering in Lierop; een verering die tot uitdrukking gebracht werd in het zegel. Ook in Asten was en is de Mariaverering duidelijk herkenbaar in dorpszegels die men gebruikte, bepaalde naamgevingen en het pressie-oord Ommel. Maar ook in Lierop zelf duiden nog veel gegevens op een Mariaverering die daar heeft bestaan. Genoemd kunnen worden de oprichting

De afbeelding op het schependomszegel van Lierop is ook gebruikt als signet, zoals een op papier ingedrukt stempel wordt genoemd. Gezeten onder een baldakijn is de H. Maagd Maria zichtbaar. Zij steunt als het ware op een schild waarop vier naar links gewende leeuwen staan.

Het gemeentewapen van Lierop: drie gouden molenijzers op een groen veld.

De Hoge Raad van Adel, opgericht op 24 juli 1814, werd belast met het verlenen van door Willem I gewenste wapens voor de gemeenten als publiekrechtelijke lichamen. Lierop gaf via de gouverneur des Konings op 23 maart 1815 te kennen dat volgens de "beschrijving der Meijerije van Johan Hendrik van Heurn, oud schepen en raad der stad 's-Hertogenbosch en griffier der Tol- en Leenkamer, het wapen van Lierop geweest heeft: drie gouden molenijzers op een groen veld."

Het gouvernement achtte deze beschrijving, die overigens in het boekwerk van Van Heurn niet

werd aangetroffen, onvoldoende en verzocht "ten spoedigste een afdruk of juiste afrekening" te sturen met de opmerking: "Indien het zegel niet meer voorhanden mogt zijn, zullen er zich in de archieven der gemeente wel stukken bevinden met het afdruk van het zelve voorzien." Dit was helaas niet het geval. Ook in het archief van de Hoge Raad van Adel bestaat het dossier "Lierop" slechts uit twee stukken, namelijk de brief aan de gouverneur van 23 maart 1815 en die van 18 juli 1868.

De enorme toevloed van wapenbevestigingen en -verleningen heeft niet geleid tot een optimaal resultaat. Omdat plaatselijk vaak onvoldoende kennis aanwezig was, werd overgegaan tot de bevestiging van een wapen zonder dat er nader onderzoek was ingesteld naar de juistheid van de verstrekte gegevens. Het grootste deel van de bevestigingen in Noord-Brabant werd vastgelegd in wapendiploma's, afgegeven op 16 juli 1817. Ook in Lierop was dit het geval. De verlening luidde: "Van wege den Koning. De Hoge Raad van Adel gebruikmakende van de magt aan dezelve verleend bij besluit van den 20sten Februarij 1816 bevestigt bij dezen de Gemeente van Lierop ingevolge het door haar gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen: zijnde van synople (groen) beladen met drie molen ijzers van goud staande twee en een, gedaan in 's-Gravenhage den 16 july 1817." De kennisgeving werd door de burgemeester van Lierop afgeschreven in het register van ingekomen stukken op 30 juli 1817.

VAN WEGE DEN KONING.

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan denzelven verleend, bij besluit van den 20ten Februarij 1816, bevestigt bij dezen d. Gemeente van Lierop.

ingevolge het, door haar, gedaan verzoek, in het bezit van het navolgende Wapen:

waer van Synople (groen) beladen met drie molenijzers van goud staande twee en een.

Gedaan in 'sGRAVENHAGE den 16 july 1817.

TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGHEN RAAD.

De Wapenverlening Secretaris.

De gemeente Lierop kreeg van de Hoge Raad van Adel een wapendiploma toegezonden. Op dit document staat het gemeentewapen afgebeeld en in welke kleuren dit wapen moet worden uitgevoerd.

Het schild op het wapendiploma heeft een bijna rechthoekige vorm; alleen de onderste hoeken zijn afgerond en de onderkant van het schild loopt uit in een accolade, een zogenaamd accoladeschild.

Het molenijzer komt in wapens van de Meierij en aldaar in het kwartier Peelland vaak voor. Molenijzers vormen een ijzeren beslag dat om de bovenste molensteen, de looper, zit. Deze ijzers zorgen er voor dat de molensteen stevig met de molenas verbonden blijft. De geslachten De Roovere, Van Lierop, Van Stakenborch en Van Vlierden maar ook de abdij Postel, het kwartier Peelland, zij allen kenden wapenschilden met molenijzers. Alleen de kleuren van de velden en ijzers verschillen. Het wapenschild van de familie De Roovere kent een rood veld met drie gouden molenijzers; het schild van de familie Van Lierop een groen veld met drie gouden molenijzers. De Van Stakenborchs hadden een wapen met een goud veld gevuld met drie blauwe molenijzers en bij de familie Van Vlierden was het veld zilver terwijl de drie molenijzers sabel (zwart) van kleur waren. Het gemeentewapen van Lierop, zoals dat werd vastgesteld in 1817, is op grond van de

gehanteerde kleuren afgeleid van het wapen van het geslacht Van Lierop.

Geraadpleegde archieven

- Streekarchivariaat Peelland:
  - Oud archief Deurne, charterverzameling nr. 86.
  - Oud archief Lierop, registers van uitgaande brieven en het dossier over het gemeentewapen.
- Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage:
  - Archief van de Hoge Raad van Adel, dossier Lierop.

Geraadpleegde literatuur

- W.A. van Ham, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant*, Bergen op Zoom/Zutphen 1986.
- J.H. van Heurn, *Historie der stad en meyerie van 's-Hertogenbosch*, Utrecht 1776-1778.
- J.B. Rietstap, *De wapens van den Nederlandschen Adel*, Groningen 1890.
- J.P.W.A. Smit, *De Brabantsche beelden en teekens van recht*, 's-Gravenhage 1957.
- J.J.M. Timmers, *Christelijke Symboliek en Iconografie*, Bussum 1974.

uit: Lierop, 125 jaar.

1980

Naamsafleiding en wapen

De naam Lierop komt in allerlei vormen voor. In de overdrachtsakte van het jaar 1155 komen de namen „Lirdop” en „Lindor” voor. Op een 17de eeuwse kaart wordt de plaats als „Luerop” aangeduid. Verder komen nog de namen „Lirdorp”, „Liedrop”, „Lyedorp” voor.

Deze namen geven duidelijk aan dat het om een dorp gaat, dat gelegen is aan een Lie of Lije, hetgeen waterloop of riviertje betekent. Met deze Lije of waterleiding wordt dan het riviertje de Aa bedoeld. De naam Lijedorp kan ook te maken hebben met de ligging: nl. de linkeroever van de Aa, de zogenaamde lij-zijde.

Het wapen van Lierop

Het op 16 juli 1817 vastgestelde voormalige gemeentewapen van Lierop luidde: „zijnde van synople (= groen) beladen met drie molenijzers van goud, staande twee en een”. In het kort gezegd dus: drie gouden molenijzers op een groen veld.

Het gebruik van molenijzers in een wapen kan verband houden met de van oudsher door de heren van Lierop aan de inwoners opgelegde plicht granen op de heerlijke molen (Stipdonk) te laten malen, om zodoende de eigenaar (lees: heer) van bepaalde inkomsten te verzekeren; de heer zorgde van zijn kant voor bescherming.

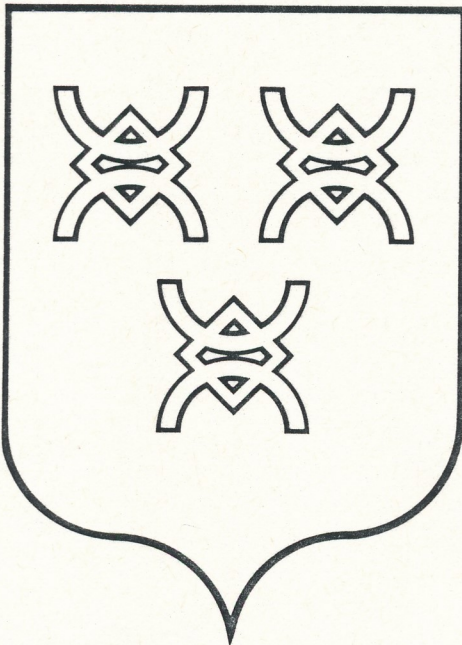
Er zijn meerdere wapens in deze vorm bekend:

De molenijzers komen voor in wapens van: Vlierden, Waterschap de Aa, de Abdij van Postel, het wapen van Peelland.

Hoewel meestal in het begin van de 19e eeuw, toen Koning Willem I een wapen voor de gemeente verplicht stelde, bij het vaststellen van een gemeentewapen uitgegaan werd van het dan nog in de 18de eeuw gebruikte zegel schepenen, kon lang niet iedere gemeente in gauwigheid gemotiveerd een voorstel voor een nieuw gemeentewapen indienen.

Vandaar dat dan ook in veel gevallen aan de Hoge Raad van Adel werd overgelaten welk wapen men voor de gemeente dacht te ontwerpen. Dit gold ook voor Lierop en zal te wijten zijn geweest aan het ontbreken van zegelafdrukken uit vroegere tijden op dat moment.

Toch is bekend, dat men aan het einde van de 16de eeuw in Lierop zegelde met een afbeelding voorstellende de Zaligmaker, met de rechterhand de zegen gevende en in de linkerhand de wereldbol dragende, staande op een gevierendeeld wapen met een (Brabantse) leeuw in elk kwartier.

Het wapen van Lierop.

De originele akte die het bestaan van Lierop in het jaar 1155 bewijst

In de abdij van Postel is deze originele akte teruggevonden waarin het bewijs wordt geleverd dat Lierop in het jaar 1155 al bestond. In deze akte draagt de toenmalige bisschop van Luik, Hendrik II, bezittingen en tienden over aan de abdij van Floreffe. De letterlijke vertaling van de Latijnse tekst van de akte luidt:

In de naam des Heren, Ik Hendrik II, door de genade Gods bisschop van Luik, wens zowel voor de toekomst als het heden met de vereiste zielzorgelijke ijver de vrede der dienaren Gods te behartigen. Ik maak aan allen bekend dat, behalve alles wat er tijdens ons bestuur aan godsdienstige instellingen is geschonken, ook een zekere vrijman met name Gerard de Werd aan de abdij van de heilige Maria te Floreffe een schenking heeft gedaan. Die bestaat uit de helft van de kerk en de helft van tiende, welke hij in het dorp Lierop bezit, met alles wat bij die halve kerk en de helft van de tiende behoort. Hij heeft die overdracht op wettige wijze gedaan ten overstaan van ons en uit vrije wil.

Dit alles met behoud van alle bisschoppelijke rechten, zonder dat iemand daar bezwaar tegen gemaakt heeft of de schenking heeft aangevochten. Hij heeft die in het openbaar vrijgemaakt in aanwezigheid van zijn vrouw en alle kinderen, opdat de abdij van Floreffe ten eeuwigden dage zou verwerven en bezitten in volle eigendom en vrij beheer. Opdat deze zaak echter voor de toekomst nog met groter zekerheid zou worden vastgelegd, heeft Gerard voornoemd in de algemene synode nog eens hernieuwd wat hij al gedaan had, door het nogmaals te bevestigen en goed te keuren in onze aanwezigheid en met aartsdiakens, abten en vrijmannen als getuigen. Zo heeft hij plechtig bevestigd dat dit bezit geschonken is aan de abdij van Floreffe. Ook Godfried de Orbec heeft aan voornoemde abdij van Floreffe een schenking gedaan. Die bestaat uit drie hoeven van zijn allo-